

מאסיפת המורשת

מאוצרו של מורשת חכמי אמעריקא, לחקר הרבנים הקדומים מארה"ב
עלון ד', פרשת שופטים תשע"ה

ב"ה

הגה"צ בנש"ק רבי אליהו יוסף ראבינאוויטש הרב מבאפאלא זצ"ל והצעתו לתקנת עגונות

לתולדותיו

רבי אליהו יוסף ראבינאוויטש נולד בשנת תרט"ו לערך לאביו ר' גדליהו אהרן בעל 'חן אהרן' מליניץ וסקאליווקא בן רבי יצחק יואל מליניץ בן הרה"ק רבי גדליהו בעל ה'תשואות חן' מליניץ, מתלמידי מרן אור שבעת הימים הבעש"ט הק'. ולאמו הרבנית בילא בת הרה"ק ר' שמואל אברהם אבא שפירא מסלאוויטא בן הרה"ק ר' משה מסלאוויטא בן הרה"ק רבי פנחס מקאריץ. זי"ע.

כשהגיע לפרקו נשא את הרבנית פיגא בת הרה"ק ר' משולם זוסיא (יצחק) אווערבאך אב"ד טלומאטש (נכד באח"ב להרה"ק הרבי ר' זושא מאניפאלי זצ"ל) חתן הרה"ק ר' יעקב ישראל מטשערקאס בן הרה"ק רבי מרדכי המגיד מטשערנאבל ונכד הרה"ק בעל ה'מאור עינים' מטשערנאביל. זי"ע.

מעולם מאס רבי יוסף

בכתר האדמורו"ת ומשרת הרבנות, ועל אף ההרפתקאות דעזו עליו ישוב עה"ת ועל העבודה ובחר להתפרנס ע"י משא ומתן. בזמן ההוא התקשר בקשר אמיץ וחזק לגיסו (בן חותנו) הרה"ק ר' מרדכי דוב מהארנאסטייפל זי"ע, וקיבל ממנו בתורה ועבודה.

מעטים המה העינים שנשארו ממנו, ש"ב אדמו"ר הרה"צ רבי יהושע העשיל ממאנוסטריטש בספרו ערך אבות (ע' ז) משבחו כ"סיני ועוקר הרים". (ויצוין שבטעות כתב שהיה חתן הרה"ק רבי יעקב ישראל מטשערקאס, כשבאמת הוא כדבר האמור לעיל שהיה חתן חתנו הנ"ל. והטעות נובע מזה שבני ובנות הרמ"ז מטלומאטש שנת"יתמו מאמהם נתגדלו על ברכי זקנים מטשערקאס ולשם כך

נקראו 'טווערסקי' ע"ש משפחת זקנים. עוד כדאי לציין שמש"כ שם ש"למד בנעוריו עם גיסו הגאון המפורסם הק' הר' מרדכי דוב ז"ל מהארנאסטיאפאל", גם זה בטעות יסודו כי הרמ"ד עזב את טשערקאס כבר בשנת תרכ"ג והוא לא נשא לפני תרכ"ט. אך כנ"ל היה דבוק ביותר בגיסו בן חותנו הרה"ק מהארנאסטיאפאל ונשא ונתן עמו בד"ת).

בזיוו"ש נשא רבי יוסף לאשה את הרבנית ח' בת הרה"ק רבי יעקב יצחק ממאקארוב נכד הרה"ק המגיד מטשערנאבל ואחר שנתפרדה החבילה ל"ע עבר להתישב בקעשינוב שבבעסראבי. ממאורעות הפאגראמים האיומים בקעשינוב נתעורר להגר לארה"ב ובשנת תרס"ז אכן הגיע לחופי נוא יארק כשפניו מועדות לעיר באסטאן שבמדינת מאסאטשוסעטס, מגורי משפחת קראסנאו יוצאי עיר מולדתו סאקאליווקא.

בשנת תרס"ח נקרא רבי אליהו יוסף לשבת בעיר באפאלא שבניו יארק לשבת על כס הרבנות. העיר באפאלא שבמרומי הרי נוי יארק סמוך לגבולות קאנאדא היתה אז מקום שכונתם של קבוצת יוצאי עיר סאקאליווקא, מקום מגורי אבותיו הקדושים. והמה בחרו בו ועטרו לו כתר הרבנות של קהלת "ברית שלום - אנשי רוסיא". אדוקתו, צנוע לכתו, התמדתו, למדנותו ובקיאיותו בכל מכמני התורה היתה לשם דבר בכל האיזור והשפעתו הרוחנית התרחבה גם מחוץ לגדרי קהילתו על פני העיר כולה. גם שם בעיר באפאלא על אף היותו תמיד יודע חולי ומכאוב לא מש מתוך אהלה של תורה והעלה חידושים רבים על הכתב.

הרה"צ רבי אליהו יוסף ראבינאוויטש זצ"ל

פטירתו הפתאומית ביום י"ג חשון תרע"א והוא בן חמשים וארבעה בלבד הכתה בתדהמה את כל מוקיריו, ואבל כבד לבשה את העיר. הובל למנוחות עולמים בחלקת הקהילה בביה"ח המקומי ובנו אהל על קברו. בפנים האהל לא שמו מציבה כפי מנהג טשערנאבל ועוד צדיקים, ובשלט על פי פתח האהל חרתו אלו הדברים:

פ"נ

בן פורת יוסף, גאון חריף וחכם לב

סיני ועוקר הרים מורנו הרב ר'

אליהו יוסף בהה"צ הר' גדליה אהרן

זצ"ל מחצבתם קודש, שלשלת היחוס

מקדושי סלאוויטא וליניץ זי"ע נפ'

י"ג מרחשון תרע"א לפ"ק ת' נ' צ' ב' ה'

כפי עדות מכיריו השאיר אחריו ברכה והמה חידושי תורתו שהעלם על הכתב במשך שנות חייו, אבל לדאבוניו לא זכינו לאורו. אך דבר אחד מדבריו נשאר לנו לפליטה שהגיענו באמצעות העיתון 'ווארהייט' שיצא אז בנוי יארק, בשפת זשארגאן המדוברת.

בחודש תמוז שנת תרע"א, כמו חצי שנה לאחר פטירתו, הופיע באותו עיתון מכתב של קהילות "ברית שלום" ו"דורש לציון" שבבאפאלא, עם חתימות ראה"ק הנקובים

בשמותם; אלימלך אלאק, משה סמולאו, יצחק קעץ וחיים קאהן ובה מפרסמים דעת תורתו של רבם לשעבר הגאון הצדיק רבי יוסף ראבינאוויטש שמצאו בין כתביו ברצון לפרסמו טרם נטרפה עליו השעה, והוא 'הצעה' לעורר לבב הרבנים בענין תקנות עגונות.

בעיית העגונות באמעריקא

בימי מלחמת העולם הראשונה בה נלקחו אלפי יהודים לצבא מבלי באי ביתה, והרבה מנשותיהם נשארו עגונות בלי ידיעה ברורה על גורל בעליהם, אם שרדו בחיים או נהרגו רח"ל בשדה הקרב, שקדו גדולי ישראל בכל מקומות מושבותיהם להציל את בנות ישראל מכבלי העיגון, ועל כל עגונה ועגונה ישבו בתי דינים בכל ערי ישראל לעיין בדיניהם ולנסות להתירם להינשא כדת וכדין עפ"י ההלכה, ואזרו חיל בכחא דהתירא לתקנות העגונות האומללות.

באמעריקא שבימים ההם היתה בעיית העגונות מסוג נוסף על אלו שבאירופה, מלבד מה שהרבה עגונות עזבו את ארצות מולדתיהם והיגרו לאמעריקא, ועקבות בעליהם בצבא לא נודע ונשארו גלמודות, שררה פה רוח של הפקרות ופריקת עול, והיה אלו שהיגרו לאמעריקא עם בעליהם אבל הבעלים עזבו אותם ונמלטו לעיירות אחרות לחיות חיי הפקר,

מציבת אבן על קברו של

הרה"צ רבי אליהו יוסף זצ"ל מליניץ ובאפפאלא

מבלי לגרש את נשותיהם שאותם עזבו לאנחות
עניות ומרודות ועיניהם כלות ומיחלות לתיקון.

הצעת תקנת עגונות ע"י הרב מבאפפאלא

קול שועת בנות עמו נגעו לנקודת לבו
הטהור מבנן של קדושים הרה"צ רבי אליהו יוסף
זצ"ל ושקד למצוא מקור ופתח לתקנות בנות
ישראל. בהמכתב שהוא כקול קורא אל הרבנים
יושבים על מדין ובפרט חברי 'אגודת הרבנים
דארה"ב וקאנאדא', מבקש הרב מבאפפאלא
ומתחנן ותובע שהרבנים ישבו כסאות למשפט
לדון ולהורות בדבר ה' זו הלכה, למצוא פתח
לנשים הקשורות בכבלי העיגון.

בתור הצעה, מציג הרב ז"ל אפשרויות לבטל
את הקידושין ע"י הכלל של "הפקר בית דין
הפקר" וכל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש
ואפקינהו רבנן לקידושין וכו' ומביא ראיות
מוכחות לדבריו מש"ס ופוסקים. כבסיס לדבריו
מייסד רבי אליהו יוסף את חידושו על היתר
עגונה פרטי שערך לפני זמן בהסכמתם של
גדולי רוסיה ה"ה "ידידי הרב הגאון
הרי"א מקאוונע, ומגיסי הרב הגאון
והצדיק רבי מרדכי דוב
מאירנאסאפאליע" וגיטו אף הוסיף לו
שכדבריו נאמרו גם ע"י גדולי הראשונים
הרב בעל תרומות הדשן בפסקיו סי'
קל"ט.

התרומת הדשן שם מוכיח שבזמנינו
אפי' אדם ביוני שנאבד אם איתא דחי
הוא אית לי' קלא, טפי וטפי מקלא
דצורבא מדרבנן בזמן חכמי התלמוד
שהיו ישראל עם רב מפוזרים בכמה
וכמה מקומות, שעל סמך זה כתבו
התוס' במס' יבמות דף קכ"א שאשת
צורבא מדרבנן אי סליק קלא אית לי'
וממילא לא הוה כנאבד במים שאין לה
סוף ועל אף שלכתחלה לא תנשא אבל
בדיעבד אין חוששין וכו' (ונכון לעיי"ש).

ולפי"ז רצה הרב מבאפפאלא
להוכיח שבזמנינו באופן שאחד עזב את
אשתו לימים ושנים רבות ועקבותיו לא
נודעו בשום אופן אזי לא הוה כבר אשת
איש מדאורייתא, דאם איתא שהוא קיים
קלא אית ליה, ובצירוף של כל דמקדש
אדעתא דרבנן מקדש יכולים הרבנים
להפקיר כסף הקידושין ולהפקיע את

הקידושין למפרע ואשתו תהי' מותרת להינשא.
(יצוין אשר כבר בימי רבן של ישראל מרן
החתם סופר זי"ע כבר רעשה הארץ כאשר רצו
לטפל בהפקעת קידושין ע"י הדין דהפקר בית
דין הפקר וכל דמקדש, אך נראה שכיוון שעל
סמך זה גרידא רצו אז להתיר היה שונה מהצעת
ההיתר של הרב מבאפפאלא וצ"ע)

אחר דין ודברים כראשי פרקים להצעתו
חותם הרב את מכתבו, וז"ל: "סוף דבר, לבי לבי
לחוקקי ישראל, מי לד' אלי, מקום הניחו לי
להתגדר בו, ואתם גם אתם שחרו מכחכם
לתקנות עגונות, אני פתחתי לכם פתח כפתחו
של מחט, ואתם פתחו לי פתח כפתחו של
אולם, ויחשב לכם לצדקה כי פי ה' דובר, וחי
בהם"

מן המותר לציין שדבריו היו כקול הקורא
במדבר והרבנים מיראי ההוראה חרדו לטפל
בדברים שהם כהררים התלויים בשערה, ובפרט

תל תלפיות לתפלות וישועות ישראל
האהל שעל קברו של הרה"צ רבי אליהו יוסף זצ"ל מליניץ ובאפפאלא

יכולים לכתוב לכתובת המייל של המכון moreshesamerica@gmail.com